

Tema 27. La composició, l'organització i les funcions dels equips de medi obert de justícia juvenil a Catalunya. Les funcions del tècnic de medi obert. Les funcions del psicòleg de medi obert. Els recursos comunitaris per a l'execució de les mesures

Esquema

- I. La composició, l'organització i les funcions dels equips de medi obert de justícia juvenil a Catalunya
- II. Les funcions del tècnic de medi obert
- III. Les funcions del psicòleg de medi obert
- IV. Els recursos comunitaris per a l'execució de les mesures

I. La composició, l'organització i les funcions dels equips de medi obert de justícia juvenil a Catalunya

Introducció

La Direcció General de Serveis Penitenciaris gestiona i dirigeix la política penitenciària amb l'objectiu de treballar per la rehabilitació i la reinserció social dels interns.

La Direcció General d'Execució Penal a la Comunitat i de Justícia Juvenil (DGEPCJJ) és responsable del compliment de les actuacions previstes en l'ordenament jurídic que regula totes les mesures penals a la comunitat per a les persones adultes i les reaccions socials adreçades als menors de 14 a 17 anys que han comès infraccions penals.

Les funcions que duu a terme consisteixen bàsicament en la conducció dels processos de mediació i reparació extrajudicial, l'assessorament a les instàncies judicials sobre les circumstàncies socials i personals dels menors i joves encausats i l'execució de les mesures dictades pels òrgans judicials.

Mitjançant el Decret 333/2011, de 3 de maig, de reestructuració de l'organització territorial del Departament de Justícia, s'estructuren els àmbits territorials en quatre serveis territorials desplegats a les comarques de Catalunya i dues gerències territorials en l'àmbit territorial de Barcelona. Dins de cada un dels serveis territorials i de cada una de les gerències, es crea el corresponent servei de suport a l'execució penal. La nova reestructuració del Departament de Justícia mitjançant el Decret 278/2016, de 2 d'agost, amplia l'estructura a sis serveis territorials, si bé no afecta l'estructura de l'execució de les mesures.

Pel que fa als serveis centrals, l'Àrea de Medi Obert té, entre d'altres, les funcions de supervisar el compliment i fer el seguiment dels programes d'execució de les mesures no privatives de llibertat, i també planifica i supervisa l'execució dels acords adoptats pels jutges de menors de compliment de les mesures en règim d'internament en centres educatius.

L'Àrea de Medi Obert és una estructura organitzativa integrada en la DGEPCJJ. Funcionalment, els equips de medi obert de Catalunya depenen de l'Àrea de Medi Obert de Justícia Juvenil. L'Àrea de Medi Obert és la unitat que vetlla pels aspectes tècnics, metodològics i programàtics de la intervenció.

Als serveis centrals hi ha també la Unitat de Programes i Innovació.

a) Composició dels equips

Els equips de medi obert de justícia juvenil es componen d'un coordinador, del nombre de tècnics de medi obert que determini la DGEPCJJ en funció de les necessitats de la zona geogràfica assignada i del personal administratiu necessari (Circular 1/2006 sobre disposicions comunes d'organització i funcionament dels equips de medi obert).

Actualment també estan dotats de psicòleg i d'altres professionals relacionats amb les funcions atribuïdes a l'equip, quan ho estableixi la Direcció General en funció de les necessitats existents.

Els equips de medi obert depenen funcionalment de l'Àrea de Medi Obert. Aquesta està formada per un cap d'àrea, un responsable de recursos, un tècnic de suport, un tècnic de gestió i un auxiliar administratiu, cinc coordinadors de medi obert i cinc equips de medi obert.

Les seccions territorials de Girona, Lleida, Tarragona i Terres de l'Ebre depenen funcionalment de l'Àrea de Medi Obert i orgànicament de les respectives delegacions territorials. Cada servei de suport a l'execució penal disposa d'un coordinador de medi obert i un equip de medi obert.

El coordinador de medi obert és el superior jeràrquic dels tècnics de medi obert i del psicòleg que operen en una zona de treball. És el responsable del suport a la intervenció dels tècnics de l'equip de medi obert i del control i funcionament tècnic i administratiu de la seva unitat i del correcte compliment de les funcions i tasques que té encomanades la unitat.

És, per tant, el responsable de l'organització de la zona de treball, de coordinar-la i de trametre correctament la informació provinent tant de l'Àrea com de la Direcció General.

El coordinador de l'equip és una figura de direcció, dinamització i facilitació del funcionament de l'equip tècnic de medi obert i és responsable de l'atenció i execució de les ordres i resolucions dels jutjats de menors i del Ministeri Fiscal.

b) Organització

1. Reunió de coordinació de l'equip de medi obert

Tots els equips de medi obert han de mantenir amb caràcter ordinari i pausat una reunió de coordinació convocada i presidida pel coordinador, a la qual han d'assistir tots els tècnics de l'equip, inclòs el psicòleg. Amb caràcter extraordinari, el coordinador pot convocar la reunió d'equip sempre que ho consideri necessari.

A les reunions de coordinació de l'equip actua com a secretari el professional que es designa en cada reunió. De les reunions se n'aixeca una acta succincta, amb els assistents i els punts de l'ordre del dia tractats, de la qual es lliura una còpia a l'Àrea de Medi Obert, i també, si escau, a la secció territorial respectiva.

2. Matèries de les reunions d'equip

Són matèries de les reunions d'equip les següents:

- Posar en comú tota la informació d'interès per a l'execució de les funcions que té encomanades l'equip i trametre informació elaborada en la reunió de coordinadors de Catalunya.
- Establir criteris comuns de treball de l'equip i impulsar la coordinació entre tots els seus professionals.
- Actualitzar la informació sobre els recursos disponibles per a l'execució de les mesures i avaluar les propostes de convenis o acords de col·laboració amb les entitats públiques o privades, o persones físiques que hi podrien col·laborar, abans de fer-ne la tramesa a la Direcció General.
- Propiciar que tots els tècnics i professionals de l'equip es proporcionin suport tècnic mutu.
- Afavorir la difusió del coneixement de noves tècniques, programes i metodologies d'intervenció entre tots els membres de l'equip.
- Elaborar propostes de millora tècnica dels programes generals d'intervenció de medi obert i dels programes que puguin utilitzar-se per executar les mesures, i sotmetre-les a l'aprovació de la Direcció General.
- Elaborar els informes generals, la memòria anual, si escau, i les dades estadístiques sobre l'activitat de l'equip.
- Elaborar els objectius anuals de l'equip i fer el seguiment periòdic del compliment de les actuacions previstes per assolir-los, d'acord amb els fixats per la Direcció General i l'Àrea de Medi Obert.
- Desenvolupar qualsevol altra funció que li atribueix la normativa vigent o que li assignin el coordinador de medi obert, la Direcció General o els òrgans superiors.

a) Supervisió interna

L'activitat global i les intervencions del tècnic de medi obert han de ser supervisades pel coordinador de l'equip. Amb aquesta finalitat, el coordinador i el tècnic mantindran els espais periòdics de supervisió interna que es considerin oportuns. Com a mínim, es farà una supervisió mensual.

No obstant el que es descriu en l'apartat anterior, en el casos de menors i joves amb mesures cautelars o definitives corresponents a la disposició addicional quarta de la Llei orgànica 5/2000, o que siguin multireincidentes amb més de quatre causes tramitades a la Direcció General, o que tinguin un greu risc de reincidència, el coordinador de l'equip de medi obert pot acordar que en les sessions de supervisió del cas hi participi el psicòleg de medi obert o un altre professional de l'equip designat pel coordinador.

La supervisió interna té com a finalitat donar suport tècnic a l'actuació dels professionals i ha de vetllar perquè aquesta sigui conforme amb la metodologia dels programes generals d'intervenció i ajustada a la normativa legal vigent.

b) Supervisió externa

La supervisió externa s'organitza fonamentalment en sessions de treball que s'encarreguen a professionals aliens a aquesta organització de diferents disciplines vinculades a l'àmbit de la intervenció psicosocial. Aquests espais s'organitzen amb una periodicitat predeterminada.

Aquests espais s'entenen com a elements de suport, ajut, reflexió, anàlisi, interpretació i orientació, tant sobre el treball d'intervenció directa com sobre l'actuació dels tècnics de medi obert.

Per tant, l'espai de supervisió parteix de l'anàlisi de la intervenció directa, de la presentació d'aquesta intervenció com a material que inicia la sessió de supervisió.

Quan l'equip de medi obert tingui assignat un supervisor extern, tots els professionals de l'equip hauran de participar a les sessions programades.

c) Funcions dels equips de medi obert

1. Execució de les mesures no privatives de llibertat

Correspon als equips de medi obert l'execució de les mesures no privatives de llibertat, cautelars o definitives, adoptades pels jutges de menors, que d'acord amb les normes legals i reglamentàries vigents siguin competència de l'Administració de la Generalitat de Catalunya.

També pot ser atribuïda als equips de medi obert la participació en d'altres processos de l'àmbit de la justícia juvenil que determini la Direcció General, com són l'assessorament tècnic, la mediació i el suport als processos de reinserció.

La finalitat fonamental de l'actuació dels equips de medi obert i dels professionals que els integren, quan executen les mesures dictades pels jutges de menors, és incidir en el procés d'integració i reinserció social dels menors i joves mitjançant una intervenció individualitzada en l'entorn propi que combina l'acció educativa i –si escau– el tractament terapèutic amb el control derivat de l'execució de les mesures imposades.

Per assolir la integració i la reinserció social, els professionals dels equips de medi obert han d'orientar la seva actuació amb la finalitat de reduir les possibilitats de reincidència dels menors i joves, mitjançant la identificació, l'avaluació i l'abordatge adequats dels factors de risc i de protecció que concorrin en cada cas.

Tenint en compte aquests factors, el tècnic de medi obert dissenyarà la intervenció a realitzar i la concretarà en el programa individualitzat d'execució (PIE) o en el model individualitzat d'intervenció (MII) elaborat per a cada menor o jove.

L'any 2008 la DGEPCJJ implementa de manera generalitzada en tots els equips de medi obert, de centres educatius i d'assessorament tècnic la utilització de l'instrument de valoració del risc de reincidència en conductes violentes en joves (*Structured assessment of violence risk in youth*, SAVRY, instrument de valoració clínica estructurada del risc de violència en joves) en determinades mesures de medi obert.

2. L'assessorament tècnic

El tècnic de medi obert que estigui executant mesures cautelars o definitives sobre un menor o jove ha d'elaborar, en els casos que hagi determinat la Direcció General, els informes d'assessorament tècnic demanats pel Ministeri Fiscal en relació amb la causa per la qual el menor o jove està sota una mesura o per altres causes que estiguin en instrucció, d'acord amb d'articles de la Llei orgànica 5/2000.

L'informe ha d'estar signat pel professional o els professionals que hagin intervingut en la seva elaboració i ha de contenir el vistiplau del coordinador de l'equip de medi obert.

Quan l'informe proposi l'internament del menor o jove o quan, sobre la base de l'informe, es vulgui proposar en l'acte processal corresponent l'internament del menor, el coordinador de l'equip de medi obert prèviament ho ha de posar en coneixement de l'Àrea de Medi Obert i de la Secció de Centres Educatius, abans de lliurar-lo al jutge de menors competent, per a la seva supervisió conjunta, que es durà a terme en el termini més breu possible.

L'Àrea de Medi Obert es coordinarà amb la Secció de Centres per tal d'avaluar les propostes d'internament que finalment es trametin al jutjat de menors per tal que el servei de centres pugui fer les previsions corresponents.

Suport als processos de reinserció

El tècnic de medi obert ha de dur a terme, abans de la finalització de l'última mesura de medi obert imposada al menor o jove –o, quan no hagi estat possible, immediatament després que hagi finalitzat–, les actuacions que corresponguin de les previstes per l'article 61.2 de la Llei 27/2001 de justícia juvenil, que són les següents:

Amb la finalitat de facilitar la integració social dels menors i els joves que han complert les mesures d'internament o de medi obert, els professionals corresponents han de dur a terme, abans de la finalització de les mesures, les actuacions de suport següents:

a) Els tràmits necessaris perquè els menors en edat de rebre l'ensenyament bàsic obligatori es puguin incorporar immediatament al centre docent de la zona de residència que els correspongui, un cop desinternats.

b) La coordinació amb els serveis comunitaris i les entitats i les institucions corresponents perquè els menors i els joves puguin continuar, si ho desitgen, els programes de tractament de drogodependències o d'altres problemàtiques personals iniciats durant l'execució de les mesures, i també l'ajut per fer els tràmits necessaris per a l'obtenció de les prestacions socials, sanitàries i assistencials a què tenen dret.

c) La preparació i la tramitació de la documentació necessària perquè els menors i els joves puguin accedir a cursos o activitats socioculturals, educatives, formatives o laborals, o puguin finalitzar els cursos de formació professional o ocupacional iniciats.

d) La comunicació a l'organisme competent de les situacions de desemparament o d'alt risc social detectades, en el cas de menors d'edat.

e) L'acció concertada amb els serveis comunitaris i amb les entitats públiques o privades corresponents, en el cas de joves que necessitin un allotjament temporal o un ajut econòmic per a les necessitats bàsiques.

f) En general, qualsevol altre actuació que afavoreixi la integració social dels menors i els joves.

D'aquestes actuacions n'ha de deixar constància en l'informe final de la mesura .

Modalitats de la intervenció en medi obert

Les modalitats d'intervenció del tècnic de medi obert es distribueixen d'acord amb els criteris següents:

1. Intervenció individual amb el menor o jove i la seva família.
2. El seguiment dels recursos i les coordinacions en l'entorn.
3. La intervenció grupal amb els menors o joves i les seves famílies.

Com a criteri general, les modalitats d'intervenció que es descriuen a continuació han de conjugar-se considerant el tipus de mesura judicial imposada i la seva temporalitat, les característiques individuals del menor o jove i la seva família, les possibilitats de l'entorn, les pròpies possibilitats del tècnic de medi obert i la conjuntura en què es doni l'execució de la mesura judicial imposada.

1. La intervenció individual del menor o jove i la seva família es fa mitjançant entrevistes i sessions d'activitats programades.

a) En el cas de les entrevistes, es distingeix entre la seva finalitat, el tipus d'entrevista, les seves fases i el seu enquadrament, les seves tècniques i estratègies.

A banda de la comunicació establerta entre el tècnic de medi obert i el menor i la seva família, es destaca les habilitats socials i els processos relacionals, entre d'altres.

b) En les sessions de les activitats programades que s'apliquen en mesures judicials, com són les tasques socioeducatives o la llibertat vigilada.

Aquestes sessions programades consisteixen a fer activitats concretes, prèviament programades, per desenvolupar coneixements, competències i/o habilitats del menor o jove. Per exemple, activitats sobre la pressió de grup, ensenyar a fer un currículum, activitats per a la prevenció del consum de substàncies tòxiques, etc.

Competències del tècnic de medi obert

El tècnic de medi obert ha d'assolir una sèrie de competències per a l'atenció individual:

Ha de planificar i gestionar el pla d'intervenció, la qual cosa implica saber desenvolupar la capacitat de dissenyar, promoure i avaluar plans d'intervenció amb els menors i joves sotmesos a mesures judicials fent ús dels instruments i tècniques propis de la professió.

Pel que fa a la gestió de la informació, suposa la capacitat d'obtenir i contrastar informació rellevant de diverses fonts, atenent a determinats objectius i la capacitat d'ordenar-la destriant-ne la més important, prioritzant-la i extraient-ne conclusions adequades.

Suposa també tenir l'habilitat per exposar la informació de manera clara, concreta i assertiva, tant de manera oral com per escrit en contextos de control formal.

Ha de posseir la capacitat d'interactuar, tant amb els menors i joves sotmesos a les mesures judicials com amb els altres professionals que col·laboren en l'execució de la mesura, formulant i aportant informació i valoració en els moments adients del procés d'execució.

Ha de tenir capacitat d'escolta activa i de desenvolupar l'empatia mantenint el rol professional i la distància professional correcta.

Ha de posseir capacitat de portar la iniciativa i conduir els menors o joves vers els objectius establerts en el seu programa individualitzat d'execució o el seu model individualitzat d'intervenció.

El tècnic de medi obert s'ha de poder adaptar a les circumstàncies canviants, ha de poder ser innovador en els processos de disseny del pla d'intervenció i ha d'aportar creativitat, capacitat de mediar i de negociar en les diverses situacions en què pot trobar-se.

2. El seguiment amb els recursos i les comunicacions en l'entorn

2.1 Derivacions i coordinacions en l'entorn

Capacitat de derivar als recursos adients per al compliment de l'execució de la mesura judicial que respongui a les necessitats educatives i/o terapèutiques del menor o jove.

Orientar i canalitzar vers els recursos adequats a les demandes i les necessitats de la família del menor o jove.

Desenvolupament de les capacitats de coordinació amb els recursos formatius, els de caire laboral o els de lleure.

Coordinació amb els serveis de la xarxa comunitària i amb els del sector associatiu sense ànim de lucre.

Per tant, el tècnic de medi obert ha de posseir les competències per saber traslladar correctament informació rellevant del menor o jove als altres professionals que col·laboren en l'execució de la mesura imposada, reconeixent el seu propi espai professional i respectant l'espai professional dels altres tècnics o col·laboradors que hi intervenen.

Ha de saber plantejar i conduir les converses amb els altres, amb voluntat de negociació i d'assolir acords.

3. La intervenció grupal amb els menors o joves i les seves famílies

3.1 Sessions grupals estructurades per a menors i joves

Les sessions grupals estan pensades en la forma de programes estructurats i dissenyats per ser aplicats de manera grupal a grups de menors i/o joves.

A tall d'exemple, distingim el Programa de competències psicosocials, el Programa d'educació vial i el Programa de conductes violentes.

3.2 Sessions grupals estructurades per a famílies.

En aquest cas es tracta de programes estructurats per al desenvolupament de les habilitats educatives d'aplicació grupal dirigits a les famílies, pares i mares, i altres referents familiars o tutors legals. N'és un exemple el programa Límits per a l'abordatge de les relacions familiars.

Les competències consisteixen en la capacitat de saber organitzar els espais d'intervenció grupal i establir-ne els objectius, la metodologia, els recursos necessaris, la documentació, les característiques dels participants, etc.

Disposar de la capacitat de saber improvisar, de cercar alternatives, agilitat i rapidesa de resposta.

Formar-se en el coneixement i aplicació de nous instruments d'intervenció i actualitzar les estratègies emprades adaptant-les a les característiques de les persones ateses.

Mantenir actituds actives i dinàmiques en la interacció amb les persones i impulsar la seva motivació.

criteris de distribució de casos entre equips de medi obert

L'assignació dels casos als diferents equips de medi obert de Catalunya correspon a la secció territorial respectiva i, en defecte d'aquesta, a l'Àrea de Medi Obert.

Amb caràcter general, el criteri que han de seguir les seccions respectives per assignar els casos entre els diferents equips de medi obert és el del lloc de residència del menor o jove quan han de complir les mesures de medi obert. No obstant això, es pot alterar aquest criteri en casos justificats.

Si una vegada iniciada l'execució de la mesura el menor o jove trasllada la seva residència a la zona d'un altre equip de medi obert, dins del mateix àmbit territorial, la secció corresponent ha de designar el nou equip i el coordinador ha de nomenar el professional que es faci càrrec del seguiment.

Si el canvi de residència es produeix a la zona d'un àmbit territorial diferent, és competència de l'Àrea de Medi Obert coordinar el canvi d'equip amb les seccions territorials corresponents. En ambdós casos el canvi d'equip i de professional s'ha de notificar al jutjat de menors corresponent.

Si el canvi de residència del menor o jove es produeix cap a una altra comunitat autònoma, una vegada comprovada aquesta circumstància, mitjançant l'Àrea de Medi Obert es demanarà la col·laboració de la comunitat autònoma on anirà a residir el menor o jove, d'acord amb l'Acord interautonòmic de directors generals d'infància, de maig de 2008, i s'esperarà l'acceptació del cas per part d'aquesta comunitat. Aquest canvi de residència també s'ha de notificar al jutge de menors als efectes del que disposa l'article 9.2 del Reial decret 1774/2004. Un cop la Comunitat de destinació hagi acceptat el cas, aquesta és la competent per a l'execució de la mesura.

Zones geogràfiques dels tècnics de medi obert

Cada professional d'un equip de medi obert té assignada una determinada zona geogràfica. Una mateixa zona geogràfica pot estar assignada a més d'un professional en funció de la complexitat i del nombre de casos que s'hi atenen.

Correspon a les delegacions i serveis territorials escaients, amb el vistiplau de la Direcció General, aprovar les zones geogràfiques assignades a cada professional, així com les modificacions d'assignació que calguin en funció de les necessitats.

Substitucions temporals dels tècnics de medi obert

En tots els equips de medi obert hi haurà un sistema per a la substitució del tècnic de medi obert assignat, en cas d'absència temporal, que asseguri el seguiment del compliment de les mesures que té assignades i la continuïtat de la prestació del servei. La substitució es durà a terme quan ho consideri oportú el coordinador de l'equip de medi obert, a partir del moment de produir-se l'absència i, en tot cas, quan sigui superior a quinze dies naturals.

II. Les funcions del tècnic de medi obert

El tècnic de medi obert, que depèn directament del coordinador de l'equip al qual està adscrit, és el professional responsable del seguiment de l'execució de les mesures judicials en medi obert. Concretament, les seves funcions són les següents:

a) Elaborar, d'acord amb el procediment establert en la Circular de Medi Obert, la resta de la normativa vigent i la metodologia del programa general respectiu, els programes individualitzats d'execució i els models individualitzats d'intervenció de les mesures fermes i cautelars que li hagin estat assignades i elevar-los al coordinador perquè els supervisi i els aprovi amb el seu vistiplau, abans de trametre'ls al jutge de menors.

b) Realitzar les actuacions que li corresponen, d'acord amb el programa individualitzat d'execució (PIE) o model individualitzat d'intervenció (MII) aprovat, i fer-ne el seguiment i l'execució efectiva.

c) Mantenir amb el menor o jove les entrevistes i contactes periòdics previstos en la circular 1/2006 per al seguiment de les mesures.

d) Controlar que el menor o jove compleixi amb les obligacions específiques de la mesura imposada, orientar-lo i donar-li suport per facilitar aquest compliment i informar el jutge de menors dels incompliments de què tingui constància.

e) Identificar els recursos més adequats per a l'execució de les mesures assignades i proposar la seva designació al coordinador de l'equip.

f) Mantenir la coordinació necessària amb les persones i professionals de les entitats o serveis que col·laboren en l'execució de les mesures o que poden afavorir el procés de reinserció del menor o jove.

g) Promoure la col·laboració i la participació de les persones de l'entorn familiar del menor o jove durant l'execució de les mesures mitjançant sessions individuals o grupals d'informació i d'orientació.

h) Elaborar els informes de seguiment i l'informe final sobre l'execució de les mesures que tingui assignades, i sotmetre'ls a la supervisió i aprovació del coordinador de l'equip abans de trametre'ls al jutge i al fiscal de menors.

i) Informar verbalment el jutge i el Ministeri Fiscal sobre l'execució de les mesures quan, a petició pròpia o a requeriment d'aquells, sigui convocat amb aquesta finalitat, i assistir a la resta d'actes i diligències processals a què sigui convocat per l'òrgan judicial competent o pel Ministeri Fiscal.

j) Assistir i participar a les sessions de supervisió de les seves mesures, o de les assignades a d'altres tècnics, i a les que sigui convocat pel coordinador o pel supervisor extern de l'equip.

k) Dirigir sessions grupals d'informació, orientació i desenvolupament de programes, destinades a menors i joves sotmesos a mesures de la seva responsabilitat o de la responsabilitat d'altres tècnics, si, en aquest últim cas, ha estat designat pel coordinador.

l) Elaborar els informes d'assessorament tècnic demanats pel Ministeri Fiscal que li hagi assignat el coordinador i sotmetre'ls a la seva supervisió abans de trametre'ls al jutge de menors.

m) Dur a terme les funcions de mediació descrites pels articles 19 i 51 de la Llei orgànica 5/2000 reguladora de la responsabilitat penal del menors, i els informes corresponents dels casos que li hagi assignat el coordinador de l'equip.

n) Dur a terme les actuacions de suport als processos de reinserció previstes per l'article 61.2 de la Llei 27 /2001, de justícia juvenil, dels menors i joves sotmesos a les mesures de medi obert que tingui assignades, descrites anteriorment.

o) Conèixer els recursos disponibles a la zona geogràfica de l'equip, participar en la recerca de nous recursos i informar dels existents al coordinador de l'equip.

p) Participar en els programes comunitaris als quals hagi estat delegat pels òrgans superiors de la Direcció General de Justícia Juvenil.

q) Assistir i participar en les reunions de l'equip a què sigui convocat pel coordinador.

r) Desenvolupar qualsevol altra funció que li atribueixi la Circular de Medi Obert i la normativa vigent, o que li sigui assignada pel coordinador o pels òrgans superiors de la Direcció General de Justícia Juvenil, en relació amb les seves funcions.

III. Les funcions del psicòleg de medi obert

El psicòleg depèn directament del coordinador de l'equip i li correspon realitzar les funcions de suport al seguiment de les mesures judicials i a la resta de funcions que tenen encomanades els tècnics de medi obert, en els casos concrets que el coordinador, d'ofici o a instància del tècnic de medi obert o del mateix psicòleg, li hagi assignat.

Les funcions de suport a què es refereix l'apartat anterior són les següents:

a) Col·laborar amb els tècnics de medi obert del seu equip en l'elaboració dels programes individuals d'execució i models individualitzats d'intervenció de les mesures fermes i cautelars.

b) Dur a terme, en coordinació amb el tècnic de medi obert responsable, les actuacions que, d'acord amb el programa o model individualitzat aprovat, li corresponen de suport al seguiment o l'execució efectiva de la mesura, i especialment les següents:

1. Realitzar, quan calgui, l'avaluació diagnòstica del menor o jove, posar en coneixement del tècnic de medi obert les problemàtiques detectades de l'àmbit de la seva responsabilitat professional, orientar-lo sobre la manera i els recursos que es poden utilitzar per abordar aquestes problemàtiques i intervenir professionalment amb el menor o jove en l'àmbit de la seva professió.
2. Facilitar al tècnic de medi obert la identificació del recurs més adequat per a l'abordatge i el tractament de les problemàtiques de salut mental o de

drogodependències detectades en el menor o jove i la coordinació amb els professionals responsables del recurs.

3. Elaborar el programa terapèutic i realitzar, en sessions individuals o grupals, la intervenció terapèutica corresponent amb els menors i joves sotmesos a la mesura de tractament ambulatori, quan excepcionalment hagi estat designat pel coordinador de l'equip per executar aquesta mesura.
4. Dur a terme, en sessions individuals o grupals, d'acord amb el programa o model individualitzat aprovat, el contingut de les regles de conducta i pautes de la llibertat vigilada o de la mesura de tasques socioeducatives, quan hagi estat designat pel coordinador de l'equip.

c) Col·laborar amb el tècnic de medi obert en l'elaboració dels informes d'assessorament tècnic, de seguiment i en l'informe final sobre l'execució de les mesures.

d) Elaborar informes psicològics sobre els menors i joves per a la instància judicial o fiscal, a petició del coordinador de l'equip o quan sigui requerit per les autoritats judicials o fiscals.

e) Assistir als actes i diligències processals a què sigui convocat per l'òrgan judicial competent o pel Ministeri Fiscal.

f) Dirigir sessions individuals o grupals d'informació i d'orientació a les persones de l'entorn familiar dels menors o joves sobre matèries pròpies de la seva professió.

g) Assistir i participar a les reunions de l'equip a què sigui convocat pel coordinador.

També són funcions del psicòleg, les següents:

- a) Assessorar el coordinador i la resta de professionals de l'equip en les matèries pròpies de la seva professió.
- b) Conèixer els recursos disponibles de la zona geogràfica de l'equip, especialment els que tinguin a veure amb la seva especialitat professional, participar en la recerca de nous recursos i informar dels existents al coordinador i la resta de professionals de l'equip.
- c) Assistir i participar a les sessions de supervisió a què sigui convocat pel coordinador o pel supervisor extern de l'equip.
- d) Desenvolupar qualsevol altra funció que li atribueixi la Circular 1/2006 o la normativa vigent, o que li sigui assignada pel coordinador o pels òrgans superiors de la Direcció General de Justícia Juvenil, en relació amb les seves funcions.

IV. Els recursos comunitaris per a l'execució de les mesures

Definició i funcions

S'entén per *recurs*, des d'un punt de vista ampli, tot allò que pot ser útil per a la consecució d'un objectiu prèviament fixat.

Definit de manera més operativa, s'entenen com a recursos els instruments utilitzats com a mitjà d'acció per a la consecució d'uns objectius socioeducatius preestablerts.

Per tant, els equipaments, els serveis i les activitats educatives són recursos d'intervenció en medi obert quan es fan servir per assolir els objectius del projecte educatiu per al menor o jove.

Els recursos han d'oferir uns continguts determinats quant a tractament específic, aprenentatges i adquisició d'hàbits, i també quant a formes d'organització i participació que facilitin la consecució dels objectius establerts pel tècnic de medi obert en el programa individualitzat d'execució o el model individualitzat d'intervenció de la mesura judicial imposada al menor o jove.

El recurs que s'utilitzi ha de motivar i potenciar les capacitats i les possibilitats de la població que s'atén. Els recursos han de tenir un caràcter pràctic, han de ser comprensibles i s'han de poder utilitzar de manera immediata.

El procés de derivació d'un menor o jove vers un recurs requereix el coneixement, les possibilitats, les aplicacions i les funcions del recurs abans de proposar-lo a un menor o jove, i la seva existència és fonamental en el moment de fer la derivació. Així mateix, cal comptar amb la implicació de la família o dels representants legals.

Els tècnics de medi obert designats en l'execució de les mesures en medi obert participen en la relació entre l'autoritat judicial i el medi social. En el treball socioeducatiu han d'emprar, d'una manera preferent, tots els serveis de què disposa la comunitat en què s'insereix el menor.

Aquests professionals tenen assignada una zona geogràfica determinada, on han de treballar coordinadament amb la resta de serveis comunitaris.

Si els serveis i els recursos comunitaris disponibles no responen a les necessitats d'intervenció per executar les mesures en medi obert en una zona determinada, l'Administració de la Generalitat, per mitjà dels departaments competents, ha de potenciar els que siguin necessaris o establir convenis o acords de col·laboració amb altres entitats públiques o privades amb aquesta finalitat, amb la deguda contraprestació.

Malgrat que en l'execució de les mesures en medi obert intervinguin professionals –o es faci ús de recursos– que no depenguin de l'òrgan administratiu que tingui atribuïda la competència, és responsabilitat d'aquest òrgan fer-ne la supervisió, el control i el seguiment, i relacionar-se directament amb el jutjat de menors corresponent.

Tipus de recursos

Els equips de medi obert, en l'execució de les mesures no privatives de llibertat, en exercici de les funcions descrites anteriorment, poden fer servir recursos personals, equipaments i programes propis del Departament de Justícia, o bé recursos aliens, dependents d'altres persones o entitats públiques o privades, amb la finalitat de fer possible l'execució material del contingut de determinades mesures, d'afavorir els processos de reinserció dels menors i joves i d'ajudar a superar les problemàtiques detectades en el seu entorn familiar que estiguin incidint en la seva conducta.

Designació del recurs

1. Quan l'execució d'una mesura requereixi la utilització de recursos específics, el tècnic de medi obert, en el procés d'elaboració del programa individualitzat d'execució o del model individualitzat d'intervenció, ha d'identificar els més adequats entre els més propers a l'entorn comunitari del menor o jove que estiguin disponibles i proposar-ne la designació al coordinador de l'equip.

2. En la proposta de designació caldrà aplicar els criteris següents:

- Donar prioritat als recursos que configuren la xarxa comunitària d'atenció pública de Catalunya.
- En defecte dels anteriors, donar prioritat als recursos d'entitats públiques o privades o de persones físiques amb les quals el departament de Justícia manté acords o convenis de col·laboració sense contraprestació o pertanyents a entitats del voluntariat.
- En defecte dels anteriors, donar prioritat als recursos del Departament de Justícia.
- En defecte dels anteriors, utilitzar els recursos d'entitats públiques o privades o de persones físiques amb les quals el Departament de Justícia manté acords o convenis de col·laboració amb contraprestació econòmica.

3. La proposta de designació ha de ser resolta pel coordinador de l'equip, llevat dels casos en què la resolució estigui reservada a l'òrgan corresponent de la Direcció General de Justícia Juvenil.

Relació amb els recursos

Sempre que per a l'execució material d'una mesura s'hagin designat recursos propis o aliens, el tècnic de medi obert haurà de mantenir amb els professionals responsables una estreta coordinació i els contactes periòdics necessaris per conèixer l'evolució del menor i el grau de compliment de les obligacions i pautes establertes en el programa, a l'efecte de poder-ne informar el jutge i fiscal de menors. Amb aquesta finalitat:

- Els podrà sol·licitar la informació verbal o escrita que sigui procedent.
- Els demanarà que li comuniquin, de manera immediata, qualsevol incompliment de les obligacions del menor o jove que detectin.

Quan en l'execució de les mesures hi intervinguin altres professionals diferents del tècnic de medi obert, sempre serà responsabilitat d'aquest fer la supervisió, el control i el seguiment de la mesura, i relacionar-se directament amb el Ministeri Fiscal i el jutge de menors corresponent.

Coneixement dels recursos

Els coordinadors, els tècnics de medi obert i la resta de tècnics de l'equip han de conèixer els recursos propis i aliens d'acord amb la descripció feta en l'apartat *Tipus de recursos*, a disposició de la zona geogràfica que tenen assignada.

Quan el tècnic de medi obert o un altre professional detecti nous recursos públics o privats que es poden fer servir en l'execució de les mesures, n'informarà el seu coordinador, que traslladarà la informació a la resta de professionals de l'equip, i també al tècnic de recursos adscrit a l'Àrea de Medi Obert i, si s'escau, al responsable de la secció corresponent.

Els coordinadors dels equips de medi obert elevaran a l'òrgan corresponent de la Direcció General de Justícia Juvenil, perquè les avalui, les propostes de convenis o acords de col·laboració que considerin convenientes amb les entitats públiques o privades o amb les persones físiques que poden participar en l'execució de les mesures.

Sens perjudici de la relació que en cada cas concret correspon al tècnic de medi obert, el coordinador de l'equip ha de mantenir la relació institucional amb els responsables de les entitats públiques o amb les persones que col·laborin en l'execució de les mesures, sempre que aquesta relació no estigui reservada a altres òrgans de la Direcció General.

Punts clau

- La DGEPCJJ es la responsable del compliment d'aquelles actuacions previstes en l'ordenament jurídic que regula totes les mesures penals a la comunitat per a les persones adultes i per als menors de 14 a 17 anys ambdós inclosos que han comès infraccions penals.
- Els equips de medi obert es componen d'un coordinador, pel nombre de tècnics de medi obert que es determini per la DGEPCJJ en funció de les necessitats de la zona geogràfica assignada, per un psicòleg i pel personal administratiu necessari. Els equips estan distribuïts i donen cobertura a tot Catalunya.
- Les funcions dels equips de medi obert són, la execució de les mesures no privatives de llibertat ja siguin cautelars o definitives i , realitzar l'assessorament tècnic en els equips determinats per la Direcció General.
- Les funcions del tècnic de medi obert consisteixen en elaborar els programes d'execució individual i els models individuals d'intervenció de les mesures fermes i cautelars (PIE. MII) i fer-ne el seguiment per la seva execució efectiva. Mantenir entrevistes periòdiques amb el menor/jove, controlar el compliment de les obligacions específiques, cercar els recursos més adients, coordinar-se amb els responsables dels recursos i entitats que intervindran, promoure la participació de l'entorn familiar, elaborar els informes corresponents, dirigir sessions individuals o grupals amb menors o famílies i totes aquelles determinades en la circular de medi obert 1/2006.
- El recursos utilitzats des de medi obert van des de els propis personals, als equipaments i programes propis del Departament de Justícia o aliens, dependents d'altres persones o entitats, públiques, privades, amb la finalitat de fer possible l'execució del contingut de les diverses mesures, procurant afavorir els processos de reinserció de menors i joves i d'ajudar a superar les

problemàtiques detectades del seu entorn familiar que estiguin incidint en la seva conducta.

Bibliografia

- ESPANYA. Llei orgànica 5/2000, de 12 de gener, reguladora de la responsabilitat penal dels menors. *Boletín Oficial del Estado*, núm. 11 (13 gener 2000).
- ESPANYA. Reial decret 1774/2004, de 30 de juliol, pel qual s'aprova el Reglament de la llei orgànica 5/2000, de 12 de gener, reguladora de la responsabilitat penal dels menors. *Boletín Oficial del Estado*, núm. 209 (30 agost 2004).
- *Criteris comuns de la Direcció General de Justícia Juvenil sobre l'organització i funcionament dels equips de medi obert* (17 novembre 2006).
- CATALUNYA. Llei 27/2001, de 31 de desembre, de justícia juvenil. *Diari Oficial de la Generalitat de Catalunya*, núm. 3553 (15 gener 2002).
- CATALUNYA. Circular 1/2006 de la Direcció General de Justícia juvenil sobre disposicions comunes d'organització i funcionament dels equips de medi obert.